

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Honorati Fabri, Societatis Jesu Theologi,
Apologeticus Doctrinæ Moralis Eiusdem Societatis**

Fabri, Honoré

Coloniæ Agrippinæ, MDCLXXII

Confirmatur postremò securitas nostræ sententiæ ex numero, & qualitate
auctorum utriusque partis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94565](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94565)

repta, siue apparentem utrunque, & quantumcunque argumentum propositum est efficax, & totus progressus convincit; quamlibet imprimis opinionem verè probabilem licet, & absque ulla formalitatis moralis speciali teneri ab unoquoque; postquam rebus cum pertinentibus ad veritates revelatas, tum pertinentibus ad operationes humanas, siue magis, siue minus probabilis sit; ac deinde opinionem, quam quique tenuerit absque malitia formali, licet similiter, & absque ullo itidem peccato formali, & doceri aliis, & siquidem opinio practica sit, deduci etiam ad opus sub eadem amplitudine posse, ac deinde consequenter assensum cuiusvis talis opinionis, necnon ejus propagationem ad alios, & siquidem practica sit, usum quoque ejusdem, & operationem illi conformem excusari legitime per ignorantiam invincibilem, quando contingit opinionem ejusmodi esse nihilominus re ipsa falsam.

ART. CCXXX. Ex his jam omnibus, quæ diximus ab art. 213. comparando invicem opiniones omnes generis, tum quoad assensum ipsarum secundum se, tum quoad propagationem eorundem per doctrinam, tum quoad electiones, & operationes procedentes formaliter ex his, quæ practice sunt; Concluditur ulterius universaliter, & in genere opiniones strictas, seu rigidas esse tantumdem ut nimirum periculosas materialiter, atque opiniones largas, seu benignas, si cetera sint paria; imò cum magno auctoritatis, & rationis fundamento dici sub eadem limitatione opiniones, strictas, seu rigidas esse materialiter periculosiores; formaliter verò utraq; esse tutas, & æque tutas, tum quoad assensum, & traditionem ipsarum secundum se, tum quoad usum formalem, & praxim earundem, dum, & quatenus probabiles verè sunt, & tales ab unoquoque reputantur, omnibus hinc, & inde diligenter consideratis. Concluditur deinde in specie, pro præfata controversia universalis, opiniones istas duas reflexas, quarum altera, quam defendimus ut veram, & veram esse reputamus esse benignam, seu largam, atque affirmativam esse usum opinionis cuiusvis practice verè probabilis, siue sit magis, siue minus probabilis, & siue sit stricta, siue larga; altera verò est stricta, ac rigida, atque negat esse licitum usum opinionis practice benignæ, seu largæ, tamen si verè probabilis sit, nisi præterea confiteatur eandem simul esse probabiliorē, seu meliorem, ac solidiori fundamento innixam. Concluditur, inquam, opiniones istas duas ita inter se comparari, ut sententia adversariorum nostrorum stricta, seu rigida sit tantumdem ut minimū periculosa materialiter, atque nostra larga, seu benigna, imò magno cum fundamento censetur illa esse periculosa materialiter, quam ista, loquendo de periculo opinionis practice propriæ, & strictæ talis, seu, quoad conceptum, & usum ipsius proprium, ac specialem, formaliter verò utramque hanc sententiam esse æque tutam, & quoad assensum, & quoad usum utriusque apud eos omnes, qui alterutri earum assentiri poterunt, assentienturque de facto omnibus hinc, & inde, uti par est, diligenter consideratis; assentiri verò poterunt, assentienturque vel immediate, vel mediante aliqua alia reflexione, aut reflexione, siue per se, siue per accidens, reflexione. Ita nimirum, ut quid sit de reliquo, seu de ratione propter quam, assentiantur re ipsa opinioni huic, vel illi, dum operantur, simulque credant, assensum intra terminos opinantis firmo, se ad nil amplius teneri, seu non teneri se ad ultorem indagandi diligentiam. Quapropter sententia adversariorum, si falsa est, indiget non minus,

Pars 11.

quam nostra, & valde probabiliter plus etiam, quam nostra, si hæc nostra falsa est, excusatione petita ex ignorantia invincibili. Utalibet verò petitur eadem excusatione, & evadit immunis à malitia formali, & à merito specialis poenæ ratione sui, apud eos omnes, quibus probabilis videtur, atque illi de facto assentiantur. Indiget verò, & potitur ejusmodi excusatione, tum quoad assensum sui, & suasionem respectu aliorum, tum quoad usum & praxim, uti universaliter dictum fuit prius de omni, & quavis opinione probabilis, seu stricta, seu larga. Duæ istæ hujus articuli illationes cum suis subillationibus sunt sufficienter manifestæ volenti bene considerare, quæ præmissimus, & valenti eadem bene comprehendere. Non valenti autem, aut non valenti nil sufficeret, & minus sufficeret, si plus superaddamus, propter conditionem doctrinæ reflexæ, & iterum reflexæ, quæ multiloquio progressivo redditur apud plerisque involutior, nempe apud prædictos non volentes, aut non valentes. Sed ostendamus jam demum nostram sententiam esse tutam argumento apud doctos, & indoctos, acutos, & habetes, intentos, & oscitantes peræque valituro.

Confirmatur postremo securitas nostræ sententiae ex numero, & qualitate auctorum utriusque partis.

ART. CCXXX. In omni ancipiti deliberatione, præsertim circa agenda, momenti esse longè maximi numerum, & qualitatem suffragiorum, ut determinatio reputetur tuta, & tuta evadat actio, notum satis est, & in confesso apud omnes, & sumitur ex C. In canonicis 19. dist. ex quæ alius textibus inibi indicatis in gloss. ver. Proponat & ver. Plures. ubi tamen præcipua videtur haberi ratio pluralitatis, quam etiam ipsam cum prælatione commendat illud Theodosii Imperatoris tit. de responsis: Vbi diversæ sententiæ proferuntur, potius vincit numerus auctorum, vel si numerus æqualis sit, ejus partis præcedat auctoritas, in qua excellentis ingenii vir Papinianus eminet, qui ut singulos vincit, ita cedit duobus. In materia nihilominus doctrinali, saltem dum agitur de rebus additissimis, & quarum perfecta intelligentia per paucos pervia est, præstantissimorum qualitas auctorum attenditur magis, quam numerositas medicorum peritorum. Est autem additissima, & à paucissimis perfecte intelligitur præfata nostra controversia quoad omnia directæ, & indirectæ pertinentia ad ipsam, uti apparet ex toto hujus opusculi progressu, & distinctius innotescet ex digressu uncula, quam mox subjungemus. Ut ut verò hoc habeat, certum est, & numerum, & qualitatem auctorum maximi faciendam esse in hac vel maxime questione, ut potè regulativa cæterarum omnium questionum moralium, quæque additissima merito à nobis dicta est, & rationibus hinc, & inde cæteroqui ventilatur abstrahitissimis, atque multiplici obnoxiis æquivocationi, ut vidimus, & experti in superioribus sumus plus etiam, quam vellemus.

ART. CCXXXI. Auctores porrò circa questionem istam in duas dividuntur classes. Alii namque sunt dubii, & controversi usque adeo, ut iidem pro utraque parte controversiæ referuntur à diversis. Quia videlicet non sunt loquuti in terminis propriis, atque in re abstrahitissima facile est per ambages, & ambiguas cōsequencias bona, aut mala fide, volentes,

K 3

aut

aut nolentes huc, atque illuc eos pertrahere. Istiusmodi auctores ego in præfenti prætermitto; tum quia propter eam ipsam subobscuram legitimi sensus qualitate cumque ambiguitatem, apud paucos fidem facere possunt, eamque imbecillitatem; tum maximè, quia præcipuos D. August. imprimis, & D. Thom. & Scot. Gerson. S. Antonin. Adrian. Angel. à Clavasio, Cajetan. Sylvestr. à quibus, pro certo habetur cæteros, de quibus controvertitur minimè dissentire, expendi superius in loco quanta potui cum diligentia, cumque sincera omnino intentione, atque ostendi eos omnes pro nobis potissimum stare. Superest igitur solummodo considerandus numerus, & qualitas eorum Theologorum, qui in terminis propriis probabilioris, & minus probabilis, tutioris, & minus tutæ opinionis loquuti sunt, de quorum proinde sententia, & sensu quoad punctum præcipuum; & de quo directè quaritur, nulla est controversia, nullaque, præterquam apud protervum, & vitiligatorem, tergiversandi, ac ambigendi ratio esse potest.

ART. CCXXXII. Circa numerum istiusmodi Theologorum vix quidquam dicere necesse est. Quia ipsi nostri adversarii dicunt nostram sententiam esse communem omnium ferè auctorum huius postremi sæculi, id est, omnium ferè, qui agunt de ista questione sub prædictis terminis probabilioris, & minus probabilis, tutioris, & minus tutæ. Anteriori namque tempore questio ista comparativa opinionum nullibi explicite, & formaliter reperitur, R. P. Julius Mercor. qui videtur præcipuus inter Theologos nobis contradicentes 2. p. basis art. 26. proponit, per alphabetum, elenchos auctorum pro se, & pro nobis, atque pro parte nostra nominat auctores sexaginta, & potuit multo plures nominasse, omnes agentes in propriis terminis, pluresque postea prodire, ut Gobat, Fabri, Seildere, Bardi in integris pro hac parte tractatibus, Meldula eadem de reagens ex professo in 2. diff. 5. q. 2. art. 5. alique multi quotidie prodeunt pro eadem communi. In elencho verò, quem proponit idem Mercor. pro se, solos inserere potuit duos, vel tres Theologos ex certis, & in dubiis, quos involuit cum auctoribus controversis, & repleta non pertinentibus ad eam partem, ut ostendimus supra quoad nuper nominatos. Postea autem prodire, quod sciam, tres tantum, aut quatuor alii Theologi pro eadem parte. Ita videlicet, ut, quod ad auctores attinet certos, & agentes hac de re in propriis terminis singulis Theologis partis contrariæ respondeat decas, ut minimum Theologorum pro parte nostra, idque juxta supputationem ipsorum nostrorum adversariorum. Unde necesse est, ut nostræ potissimum sententiæ suffragetur, faveatque, quicumque assentietur, assentietur verò æquus quisque, & bonus vir, idiotismo summæ Angelicæ dicentis ver. *Opinio: Dicunt Doctores, quod in dubiis, & decisivis adhaerendum est carrocino Doctorem*: Præmiseratque immediate ex variis juribus cum præclaris auctoribus in causa dubii pro multitudine esse præsumendum. Pro multitudine utique non rursus dubiorum similiter, ac incertorum, & per vim indutorum, sed spontè, clarè, certissimèque suffragantium.

ART. CCXXXIII. Quoad qualitatem, & pondus auctorum pro alterutra parte comparata cum altera, possent multa dici, sed debeo dicere perpaucis, & vix quidquam propter periculum offensionis, cui est obnoxia omnis comparatio, ea verò maximè quæ est penes probitatem, & doctrinam, atque ingenium, iudiciumque, pretiosissimas humanæ naturæ dotes easdemque iustam auctoritatis mensuram circa mo-

res Audere tamen aliquosque fidentius possum dicere auctores ordinis nostri tanquam domesticos. Auctores è Societate Jesu docentes expressè, & expresso usum licitum opinionis probabilis, tamen nec probabilior, nec tutior sit, quam opposita, inter alios plures, sunt hi, Francisc. Suarez, Thom. Sanchez, Gabriel Vasquez, Gregor. de Valentia, Leonard. Lessius, tres Joan. de Lugo Cardin. S. R. E. Azorin, & Salas, Jacob. Granad. Adamus Tanner. Martin. De can. Henric. Enriquez, Paul. Layman, Valer. Reginald. Ferdinand. de Castro Palao, Vincen. Filliamus, Nicol. Baldell. & quem nuper merentes amicum Sfortia Card. Pallavicin. ultra jam nominatos, & ultra Francisc. Cardin. Tolet. qui eandem sententiam tradit haud obscurè lib. 3. cap. 20. fm. Plurisque horum, ac ferè omnibus injuriam ego insipientirogare, si non contentus eos nominasse, encomiis imper me, aut longo, ac conspicuo aliorum de ipsi encomiorum relatu illustrare illos tentarem, & perinde id esset, ac splendorem Soli, humorem Oceano adjicere velle. Noti sunt Bibliopolis ex lucro, & vitiis doctis ex lucro pretiosiori, & omnibus ex celebritate, & fama clara. Notum est, quem locum auctoritatis Suarez præferim, ac Sanchez obtineat ubique in tribunalibus quoque Ecclesiasticis, & secularibus, & non tantum in scholis. Reginaldum, qui tamen non est primæ classis, commendat integritate directoribus animarum S. Franciscus de Sales in suis ad Confessarios monitis c. 9. Atque hæc tantum de doctrina, ingenio, & iudicio, quæ ex libris eorum directè innotescunt.

ART. CCXXXIV. Qui scire volet, qualis sit auctores probitatis fuerint, quam sublimis pietate sanctimonie, quam assidue, & alte contemptum, mortificationis quam austeræ, adeat in alios Philippum de Alegambe in bibliotheca Societatis Jesu, scriptorem veracissimum, & indagatorem veritatis diligentissimum patiter, & candidissimum, cum quo nemo bonus, ac laudatus egit, a quo non valde amaretur, multumque laudaretur, cuius amicitia recordari ego nunquam possum absque magno dolore. Occurrent etiam non pauci ex iisdem inter virilustres Societatis Jesu in voluminibus, quibus est descriptis Eusebii Nierembergus, de quo locupletissimo scriptore, & asceta profundo, & acutissimo attinet dicere. Verum laudatissimi isti duo scriptores non solum laudant ipsi prænominatos auctores nostros, sed etiam referunt laudes aliorum, & aliorum de iisdem omni exceptione majorum. Tu vide, si non credis, vide quoque si placeat, & mirare compendia vitarum Suar. Sanch. Lessii, Granado, aliorumque, quæ circumferantur eorum.

ART. CCXXXV. Jam pro sententia contraria dicente esse licitum usum opinionis probabilis, minus probabilior sit, aut tutior probabilior simul, & tutior, quam opposita, duo tantum sunt auctores ex Societate Jesu, iidemque fuere, quod sciam, primi, qui illam certè, & expressè docuerunt, Paulus Comitulus, & Andreas Bianchi. Ambo fuere professi Societatis Jesu, & fuere viri boni, ac vitæ religiose, quales nimirum esse solent professi ordinis nostri. Bianchi docuit junior Philosophiam secundæ, & auctoritatis classis, reliquam vitam concionando peregit, epigramatis quoque conscribendis delectatus, librali illa de opinione probabilis edidit sub nomine ficto Candidi Philabeti prohibita à præposito Generali, & Ordinisque nostri nomen opusculo degeneri præscribere. Comitulus, nec Philosophiam, nec Theologiam anquam docuit, exponendis, ac tradendis

entibus conscientia longam, ac laudabilem operam impendit, literis præterea humanioribus, quibus & Latinis & Græcis fuit insigniter excoltus, aliquid interitum temporis indulgens. Neutrius libri admodum teritur, nec sunt admodum multi, qui fiant extatillos in rerum natura. I modo, & compone altis re-
pentia biburna cupressis, pauca insuper, & arentia jam, multis, & semper, ac pro semper virentibus. Tuam ego conscientiam requiro seris, optime Lector in negotio valde arduo, & implicatissimo, & cuius felix exitus tua plurimum interesset, his ne duobus potius dirigendum committeres te, quam illis omnibus, aut etiam, quam cui libet eorum omnium? Tale autem est hoc nostrum præfens negotium, ut iamam expositurus sum, & est insuper utrimque periculosissimum, atque ex genere suo est periculosius pro parte istorum duorum, ut patet ex dictis ab art. 118. Atque hæc de nostris fidentius.

ART. CCXXXVI. Possum itidem verbum unum tuto adicere de auctoribus sanctissimi, & sapientissimi Ordinis Prædicatorum comparando illos inter se tantum, & cum nullo alio, placetque loco verborum meorum referre verba M. Barnabæ Gallego, qui ipse est Dominicanus, vir doctus, & magni meriti habitus. Hic in tract. de conscientia probabili dicit sic: Secunda sententia quæ ut longè probabilius mihi magis placet, & pro nostra resolutione habenda est, docet licitum esse sequi opinionem minus probabilem, & minus tutam, dummodò sit practice probabilis, relicta probabiliori, & tutiori, &c. Hæc igitur secunda sententia communior est inter Thomistas. Eam docet Bartholomæus de Medina, Dominicus Bannez, Petrus Ledesma, Gregorius Martinez, Didacus Alvarez, Ludovicus Montefin, Petrus Corneio, Petrus Arag. Michaël Salon, Joannes Malderus Episcopus, Marcus Serra, Hucusque M. Galleg. qui loca singulorum notat inibi diligenter, sicut, & eorum auctorum, quos in præcedenti nostrorum inspectione nominavimus. Licet autem miscuerit auctoribus sui ordinis nonnullos alios, sunt tamen illi satis non per se, ac celebres, nec commendatione ulla egent adfecti, & ego eos retuli, ut referuntur, ne quid ponerem ex meo, ne quid demerem ex domestico.

ART. CCXXXVII. Pro sententia contraria, ex certis, & indubitatis auctoribus, seu loquentibus in propriis terminis sunt tres tantum, quod sciam, Dominicus, Julius Mercor, in sua Basi totius moralis Theologiæ, Joannes Baptist. Gonet in sua dissertatione Theologica de probabilitate, & quidam alius pluribus in locis, satis notus ex Apologiis, quas adversus ipsum compulsi sunt edere Lucius Sanmarcus, & Amadæus Guimenius. Julius Mercor est vir doctus, maximeque colendus, sed est inter alia auctor illorum duorum argumentorum, quæ tetuli initio ab art. 1. Joannes Baptist. Gonet ego libenter laudo, quantum tibi placet, ut laudemur. De tertio nil dico, nec dixere satis prænominati apologistæ duo. Tu confer, ut libet, tres istos simul sumptos cum omnibus prænominatis pro nobis, & cum quolibet eorum scotum, & tuam tu ipse conscientiam interroga, sicut ego te interrogabam circa nostros homines.

ART. CCXXXVIII. Adde auctores eos paticos, qui pugnant in propriis terminis pro obligatione ad probabiliorem, vel tutiorem, seu strictiorem in rebus omnibus controversis, quales, quales de cætero sint, subesse præterea suspitioni livioris, & animi perturbati propter acerbum, ac vehementem agendi modum, quo auctores hujus nostræ sententiæ, & plurimos, & clarissimos, & piissimos, atque de Ecclesia

Sancta Dei optimè meritos, dicunt corruptores morum, Ethices Evangelicæ depravatores, laxones, palpones, & quid non? Quin R. P. Mercor. non est veritus tradere ex professio 2. par. basis art. 26. suam sententiam pertinere ad traditionem Apostolorum, & auctores sententiæ nostræ contradicere traditioni Apostolicæ; id est, stabilit antecedens, ex quo inferatur nos omnes, quatenus tenemus, & docemus opinionem, quam propugno, esse hæreticos, & hæresiar-chas formales. Quia contradicere traditioni Apostolicæ est hæresis, & docere contra illam est archihæresis, atque catholici rerum theologicarum Scriptores tenentur scire traditiones Apostolicas, maxime dum scribunt de materia pertinente ad aliquam ex illis. Videtur ne tibi satis esse fundata suspicio? Si adhuc non videtur, vide tu probationes Mercori pro ea re, & supple de tuo consequentias faciliè obvias pro præmemoratis sui, & nostri Ordinis Theologis tot, & talibus. Tædet enim me in his amplius immorari, & ad finem festino, præmonito tamen me loquutum esse de solis Theologis, quos, & solos invicem comparandos proposui. Quia questio præfens versatur in materia juris naturalis, & divini. Nec enim subest placitis Pontificum, aut Imperatorum, ac Principum, cum qua quisque legis cognitione peccet, vel non peccet, mereatur, vel demereatur coram Deo. Quæ autem sunt juris naturalis, & divini pertinent ad Theologos, ad Juristas verò, seu Canonistas, & Legistas non nisi quæ sunt juris canonici, & civilis, ut tradit Divus Thom. quodl. 9. q. 7. art. 15. corp. initio.

Parergon illationibus limitatum: An doctrina moralis, seu practica sit difficilior cæteris paribus, quam speculativa; & est universalis, quàm minus universalis; & est reflexa, quàm directa.

ART. CCXXXIX. **Q**Uæ à pluribus dependent, sunt difficiliora, cæteris paribus, quam quæ dependent à paucioribus, & similiter sunt difficiliora, quæ magis remouentur à sensu, quam quæ minus. Doctrina autem moralis, quæ practica est, dependet à pluribus, quam speculativa, quia dependet ab ipsa speculativa in propria materia, & non è converso. Similiter doctrina universalior remouetur magis à sensu, quam minus universalis; nec non reflexa, quam directa. Quia sensus est circa singulare, à quo plus distat universalis, quam minus universale; & cognitio intellectualis directa sumitur immediatè à sensu, reflexa verò mediatè, atque mediatum distat magis, quam immediatè à termino communi. Ergò doctrina moralis, &c. Et loquor de doctrina morali scientifica, seu procedente modo scientifico. Quia alioquin cætera non essent paria, & loquutus sum cæteris paribus.

ART. CCXL. Hinc apparet questionem istam nostram esse difficillimam, & abstrusissimam. Quia est summè imprimis moralis & practica, quatenus ejus resolutio est regulativa, & ultimò completiva omnium aliarum cognitionum practicarum, eisdemque omnibus cooperatur in ordine ad omnes electiones, & operationes humanas. Omnes namque alie opinioniones, & qualescumque cognitiones practicae adhibentur ad eligendum, & operandum sic, vel sic dependent ab opinione, quam quisque tenerit circa hanc questionem. Nempe sicut omnes alie opinioniones practicae considerant particulariter condi-